

Лектира за шести разред основне школе

Џек Лондон

ЗОВ ДИВЉИНЕ

I

ПУТ У ДИВЉИНУ

*Скићачки најон из давнина
Нишићи дућих навика ков;
Из дубокої, зимскої сна и мира
буди се наново јредака зов.*

Бак није читao новине па није ни могao знати за неvoљу која је претила њему и сваком псу јаких мишића и дугог, топлог крзна, који би се затекао на читавој дужини од мореуза Пјуџит до Сан Дијега. Јер су људи, копајући по арктичкој тмини, наишли на неки жути метал, а онда су разне паробродске и транспортне компаније навелико разгласиле то откриће, тако да је хиљаде људи похрлило на Север. Њима су били потребни пси јаких мишића за тежак рад, и доброг крзна за поларни мраз.

Бак је живео у великој кући, у сунчаној долини Санта Кларе, на такозваном „имању судије Милера”. Кућа је била недалеко од друма, заклоњена дрвећем кроз које се назирала пространа сеновита веранда која је опасивала све четири стране куће. Прилазило јој се кривудавим, шљунковитим стазама преко великих травњака, наткриљеним крошњама високих храстова. Задњи део имања био је још пространији од предњег. Велике штале са дванаестак причљивих коњушара и дечака, ред лозом обавијених кућица за послугу, бескрајан низ других уредних кућерака, вењака, зелених пашњака, воћњака и јагодњака. Осим тога, налазио се ту и црпни уређај за артешки бунар и велики бетонирани базен у коме су се деца судије Милера брчкала у јутарњим часовима и освежавала у топла поподнева.

На том великом поседу владао је Бак. Ту се родио и проживео четири године свога живота. Било је на имању судије Милера и других паса. Тако огроман простор није могао ни да се замисли без њих, али они нису скоро ништа значили. Долазили су и одлазили, живели у натрпаним штенарама, или непримећени боравили у скровиштима куће, као Тутс, јапанска пудлица или Изабел, мексичка голуждравка – нека чудна бића која су ретко помањала нос или ступала ногом на земљу. Поред њих, било је и фокстеријера, бар двадесетак, који су претећи штектали на Тутс и Изабел када су извиривале кроз прозоре, а штитила их је читава легија послуге наоружане метлама и пајалицама.

Али Бак није био ни кућни пас ни пас из штенаре. Читаво је краљевство било његово. Он је ускакао у базен или одлазио у лов са судијиним синовима; пратио је Моли и Алису, судијине кћерке, у дугим вечерњим или раним јутарњим шетњама; у зимске вечери лежао је код судијиних ногу поред разбуктале ватре у библиотеци; носио је судијине унуке на леђима или се ваљао са њима по трави, пратио их у стопу у њиховим пустоловинама на чесми у дворишту, па чак и даље, до коњушнице и јагодњака. Пун гордости и достојанства пролазио је поред теријера, а Тутс и Изабел скоро да није ни примећивао, јер он је био краљ – краљ над свим оним што гмиже, пузи и лети на имању судије Милера, убрајајући ту и људе.

Елмо, његов отац, огромни бернардинац, био је неразвојни друг судије Милера, а по свему судећи, Бак је требало да га наследи. Он није био толико велики – тежио је само сто четрдесет фунти¹ – јер је његова мајка Шеп била шкотски овчарски пас. Па ипак, када се на сто

¹ Фунта – јединица за масу у неким земљама енглеског говорног подручја. Једна (интернационална) фунта је једнака 0,45359237 килограма.

четрдесет фунти дода достојанство, које је потицало од општег угледа и доброг живота, приличило му је да се понаша краљевски. Још као штене и током све четири године живео је животом пресићеног аристократе; поносио се собом, био је и самољубив као што понекад бивају сеоски племићи због свог изузетног положаја. Ипак се није претворио у разнеженог собног пса. Лов и слична уживања у природи бранили су га од сала и јачали му мишиће; а њему, као припаднику врсте која ужива у хладном купању, љубав за водом била је право окрепљење и средство за одржавање здравља.

Тако је живео пас Бак у јесен 1897. године, када је штрајк у Клондајку привукао људе из читавог света на залеђени Север. Али Бак није читao новине, а није знао ни да је Мануел, један од баштованових помоћника, био веома незгодан познаник. Мануел је имао један укорењени порок. Волео је да се коцка на кинеској лутрији. Сем тога, постојала је код њега и једна кобнија слабост – веровао је у неки свој посебан систем; то га је сасвим сигурно водило у пропаст. За играње по једном систему треба имати доста новца, а надница баштовановог помоћника није била довољна ни да пре храни жену и бројно потомство.

Судбоносне ноћи Мануелове издаје, судија се налазио на састанку у Друштву произвођача сувог грожђа, а дечаци су се забављали организовањем атлетског клуба. Нико га није приметио када је са Баком прошао кроз вођњак и кренуо само у шетњу, како је Бак веровао. Осим једног јединог човека, нико их није ни видео како стижу на малу железничку станицу, звану Колеџ Парк. Тада човек је по разговарао нешто са Мануелом, а затим је зазвечао новац.

„Могао си да замоташ робу”, грубо рече странац. На то је Мануел пребацио двоструко, дебело уже око Баковог врата испод огрлице.

„Ти само притегни конопац и то ће бити довољно”, рече Мануел док је странац мрмљао нешто у знак одобравања.

Бак је примио уже са мирним достојанством. Заиста, била је то за њега неуобичајена представа: али научио је да верује људима које познаје и да им признаје заслуге за мудрост која је превазилазила његову сопствену. Када су се крајеви ужета нашли у рукама странца, он је претећи зарежао. Хтео је само да огласи своје незадовољство, верујући, у свом поносу, да ће то за њих да значи и наредбу. Али на његово изненађење, уже се стеже око врата и скоро му заустави дах. У наступу разјарености он је јурнуо на човека, који му је осујетио напад на пола пута, шчепао га за гушу и вештим окретом бацио га на леђа. Тада се уже притеже још немилосрдније, а Бак се узалуд бесно борио са исплаженим језиком док су му се широка плећа силно надимала. Никада у свом животу није доживео нешто тако гнусно, и никада није био до те мере бесан. Али снага га је издавала, очи су му се застаклиле, није ни био свестан када је на дати знак воз кренуо и њих двојица га убацили у фургон².

Када се освестио, прво је схватио да га боли језик и да се труцка у неком превозном средству. Промукли писак локомотиве, приликом неког укрштања, открио му је где се налази. Раније је често путовао са судијом тако да му овај осећај вожње у фургону није био непознат. Отворио је очи у којима је севао необуздан бес отетог краља. Човек се баци на његов врат, али је Бак био бржи од њега. Вилице се склопише на руци и не попустише све док му још једном сва чула не отказаше.

„Спопада га тако па губи свест”, рече човек скривајући повређену руку од кондуктера кога је привукла

² Фургон – железнички вагон за превоз поштанских пошиљки, робе и стоке.

бука. „Господар га шаље по мени у Сан Франциско. Неки чувени ветеринар оданде мисли да ће моћи да га излечи.”

Што се тиче тог ноћног путовања – надугачко га је тај човек препричавао у малој соби иза крчме на обали Сан Франциска.

„А за све то добијам само педесет долара”, вајкао се он.

„Не бих то поново урадио ни за хиљаду у готовом.”

Шака му је била завијена крвавом марамицом, а десна ногавица раздерана од колена до чланка.

„А колико добија онај други?”, интересовао се крчмар.

„Стотину”, беше одговор. „Ни за пару мање није хтео, свега ми.”

„То значи сто педесет”, израчуна крчмар, „па да знаш, и вреди толико.”

Отмичар развеза крвави завој и погледа своју раздерану руку.

„Ако не побесним...”

„Ма нећеш побеснети, завршићеш ти на вешалима”, насмеја се крчмар и додаде: „Помози ми сада док не кренеш са својим пртљагом.”

Ошамућен, са неподношљивим болом у грлу и језику, полумртав Бак је покушавао да се супротстави својим мучитељима. Бацили су га на земљу и давили га непрестано док нису успели да турпијом скину тешку металну огрлицу на његовом врату. Одvezаше уже и убацише га у неки сандук са решеткама.

Ту је лежао целе те мучне ноћи, потхрањујући свој гнев и повређени понос. Никако није могао да схвати шта све то значи. Шта су хтели ови страни људи од њега? Зашто су га овако сабијеног држали у том узаном сандуку? Није знао разлог, али га је мучило неодређено осећање близке несреће. Скакао је неколико пута у току ноћи када су се врата отварала, очекујући да угледа

судију или барем дечаке. А увек би угледао избуђено лице крчмара, које је зурило у њега при бледој светлости лојанице³. И сваки пут се весели лавеж, који је треперио у Баковом грлу, претварао у бесно завијање.

Крчмар га није узнемирао, а са свитањем уђоше четири човека и покупише сандук. Опет неки мучитељи, закључи Бак, неке одрпане и чупаве прилике; јуришао је и беснео на њих кроз решетке. Они су се само смејали и боцкали га штаповима, које је он хитро дочекивао зубима све док није схватио да су они баш то и желели. Због тога се зловољно опружи и остави да мирно пребаце сандук у вагон. Тада су он и сандук у коме је био заробљен почели да пролазе кроз многе руке. Прво су се железнички чиновници старали о њему; пребацивали су га у други вагон; онда га је камион возио заједно са многим кутијама и пакетима; возио се парном скелом; затим је парну скелу заменио великим железничким складиштем, све док га коначно нису стрпали у вагон брзог воза.

Два дана и две ноћи вукао се тај вагон на репу локомотиве, и два дана и две ноћи Бак нити је јео нити пио. Бесно је дочекивао железничке чиновнике, и режао док су га они задиркивали. Када се бацао на решетке, сав уздрхтао и запенушао од беса, они су му се подругљиво смејали. Режали су и лајали као одвратни пси, маукали, пљескали рукама и кукурикали. Све је то било глупо, знао је, и то је још више вређало његов понос, и бес је у њему све више растао. Глад му није толико сметала, али се много мучио због воде и жеђ му је распаљивала срџбу до грозничавог бунила. У ствари, како је био напетих нерава и веома раздражљив, злостављање га је бацило у грозницу, коју су појачавали и његово запаљено грло и отечен језик.

³ Лојаница – лојана свећа.

Тешила га је само једна ствар: уже му није било на врату. Та чињеница им је давала незаслужену предност; сада када је без њега, показаће он већ њима. Неће му више никада намаћи друго на врат. У то је био сигуран. Два дана и две ноћи није јео ни пио, а у току тих мучења накупило се у њему толико беса да је зло чекало свакога ко му се први супротстави. Са закрвављеним очима преобразио се у правог побеснелог ћавола. Толико се изменети да га судија не би уопште познао; а железнички чиновници су са олакшањем одахнули када су га на станици Сијетл скинули са воза.

Четири человека су га опрезно пренела из вагона у мало, високим зидовима опасано двориште. Неки снађан човек у црвеном џемперу изађе и потписа књигу кочијашу. Бак је слутио да је то следећи мучитељ па је бесно насрнуо на решетке. Човек се злокобно насмеја и донесе секиру и батину.

„Нећете га сада вальда пустити?”, упита кочијаш.

„А што да не”, одговори човек, замахнувши секиром да откује сандук.

Она четворица, која су донела сандук, разбежаше се за трен ока и попеше се на високи зид, да са сигурног места посматрају призор.

Бак је насртао на дрво које је пуцало, забадао зубе у њега, цепао га и борио се са њим. Чим је секира ударала са спољне стране, он је дочекивао изнутра, режао је и урликао гоњен дивљом жељом да изађе, а човек у црвеном џемперу је сасвим мирно намеравао да га пусти.

„Ето ти сада, црвенооки ћаволе”, рече он када је отвор био довољно велики да Бак може да прође. У исто време замени секиру бatinom у својој десној руци. Бак је заиста и лично на црвенооког ћавола када се накострешене дла-ке, запенушен, са лудачким бесом у закрвављеним очима устремио да јурне. Право на човека усмерио је својих сто

четрдесет фунти беса, набијених мучењем током ових двеју ноћи. У скоку, баш када су му чељусти биле спремне да шчепају човека, осети ударац који га заустави и он самртнички стисну зубе. Преврнуо се и ударио о земљу леђима и боковима. Никада раније није осетио ударце батине, и није схватао шта се то дешава. Са режањем, које је делом личило на лајање, а више на урликање, скочи на ноге и вину се кроз ваздух. И опет доби ударац, који га сравни са земљом. Овога пута је схватио да је то батина, али његов лудачки бес није знао за опрезност. Јуришао је десетак пута и увек је батина одбијала његов скок и бацала га на земљу.

После једног страховито жестоког ударца, посрнуо је сувише ошамућен да би и даље јуришао. Затетурао се, крв му је липтила из носа, уста и ушију, његово дивно крзно било је натопљено и замрљано крвавом слузи. Човек му је пришао и удео још један страховит ударца у нос. Све што је до сада издржао није се могло упоредити са овим жестоким болом. Разјарено урличући скоро као лав, он се још једном баци на човека. Али човек, преместивши батину из десне руке у леву, ухвати га хладнокрвно за доњу вилицу и поче да га цима. Бак описа пун круг у ваздуху и започе други, али тада тресну о земљу главом и прсима.

Насрнуо је и последњи пут. Човек му је припремио силан подмукли ударца, који је намерно чувао за крај и Бак се склупча и паде, изгубивши потпуно свест.

„Овај се не шали са псима, кажем вам ја”, рече одушевљено један са зида.

„Радије бих сваки дан кротио коње, а недељом и по два пута”, одговори кочијаш, који се попе у кола и потера коње.

Баку се повратила свест, али не и снага. Лежао је где се сручио и посматрао човека у црвеном џемперу.

„Одазива се на име Бак”, рече човек за себе, понављајући крчмарево писмо, које га је обавештавало о

пошиљци и садржини. „Е па, добро, Бак, јуначе”, настави човек благонаклоним тоном, „имали смо малу гужву, а најбоље што можемо да учинимо је да се на томе ствар сврши. Научио си где ти је место, а ја знам своје. Буди добар и све ће бити добро. Будеш ли рђав, истераћу ти те бубице из главе. Разумеш ли?”

Док је говорио, глadio је без страха главу коју је малочас тако немилосрдно ударао и, мада се Бакова длака кострешила на сваки додир руке, издржао је то без протеста. Када му је човек донео воду, жудно је пио, а касније се наместио на велико парче пресног меса, све комад по комад, из човекове руке.

Победили су га, знао је то, али га нису сломили. Увиdeo је, једном засвагда, да се не може мерити са човеком који има батину у руци. Добио је лекцију коју никада у свом животу није заборавио. Та батина је значила откриће за њега. Улазио је у царство исконског закона, и стигао је допола пута. Чињенице живота добиле су суровији изглед и док им се храбро супротстављао, будила се у њему скривена проницљивост његове природе. Како су дани пролазили, пристизали су други пси, у сандуцима, на узицама, неки покорно, неки опет бунтовно са урликом као што је и он дошао; сви без разлике, посматрао их је, подвргавали су се вољи човека у црвеном цемперу. И сваки пут, док је гледао сирову представу, Бак је лекција погађала како треба: човек са батином је законодавац, господар кога треба слушати, мада се не треба неминовно и повиновати. Што се тиче понизности, Бак никада није могао да се осећа кривим, иако је видео и потучене псе како се увијају око човека, машу репом и лижу му руку. Видео је и једног непомирљивог и непослушног пса, који је најзад био убијен у борби за превласт.

С времена на време долазили су неки странци, узрујано разговарали и на све могуће начине се улагивали

човеку у црвеном џемперу. Тада би новац прелазио из руке у руку, а странци су одводили са собом по једног или више паса. Бак се питао куда су то одлазили, јер се никад нису враћали; страхујући од будућности, сваки пут би се радовао кад би га мимоишли у избору.

Најзад је дошао ред и на њега у виду омањег, смежураног человека који је говорио неким исквареним енглеским са простачким узвицима које Бак није разумевао.

„До сто ђавола!”, узвикнуо је када му је поглед пао на Бака. „Силан је ово пас! Колико тражиш?”

„Три стотине, а и то је као поклоњено”, брзо одговори човек у црвеном џемперу. „То је и онако државни новац и ти нећеш ништа ућарити, зар не, Перолте?”

Перолт се насмеја. С обзиром на то да је, због необично велике потражње, цена паса скакала у небеса, то није била превелика сума за тако лепу животињу. Канадска влада неће изгубити, нити ће њене пошиљке бити спорије преношене. Перолт је био добар познавалац паса и чим је угледао Бака, знао је да се такав нађе један у хиљаду. „Или један у десет хиљада”, помисли он.

Бак виде како новац пређе из руке у руку и није се изненадио када је Рундова, добродушног њуфаундлендског пса, и њега повео мали смежурани човек. Тада је последњи пут видео человека у црвеном џемперу, а када су Рундов и он са палубе *Нарвала* бацали поглед на Сијетл који се удаљавао, био је то и последњи поглед на топли Југ. Перолт је повео њега и Рундова на доњу палубу и предао их тамнопутом џину по имени Франсоа. Перолт је био француски Канађанин, а Франсоа француско-канадски мелез и два пута црњи. Била је то нова врста људи за Бака (било му је суђено да још многе сретне), и мада није осећао никакву наклоност, у њему је расло неко поштовање за њих. Схватио је брзо да су Перолт и Франсоа правични људи, тихи и непристрасни

у дељењу правде, а сувише добри познаваоци паса да би ико могао да их изигра.

На доњој палуби *Нарвала*, Бак и Рундов су се при-
дружили двојици других паса. Један од њих је био ве-
лики, снежнобели пас са Шпицбергена, кога је оданде
повео неки капетан китоловац, а који је касније пратио
и геолошка истраживања у Баренсовом мору.

Био је љубазан, али некако издајнички, са осмехом
на лицу смишљао је подмукле трикове, као на пример
када је украо Бакову храну још код првог оброка. Бак
је јурнуо да га казни, али Франсоа зафијука бичем кроз
воздух закачивши право преступника; и пошто Баку
ништа друго није остало, он поче да глође кост. Франсоа
се лепо понео, закључи он, и мелезов углед поче да расте
у Баковим очима.

Онај други пас није настојао да се зближи са њима,
али није покушавао ни да поткрада дошљаке. Било је
то неко суморно, мрзовољно биће и стављао је јасно
до знања Рундову да једино жели да га оставе на миру,
можда и више од тога: да ће бити невоље ако га не пусте
на миру. Звао се Дејв, јео је и спавао, или зевао у међу-
времену, ништа га није занимало, чак ни када је *Нарвал*
прошао кроз залив краљице Шарлоте, када се бродић
љуљао, тонуо и поново избијао на површину као орахова
љуска. Бак и Рундов су се узбуђивали и скоро дивљали
од страха, а Дејв би само подигао главу као да га све то
гњави, удостојио би их једним равнодушним погледом,
зевнуо и опет заспао.

Данима и ноћима бродић се трзао уз неуморни
ритам пропелера и мада су сви дани били слични, Бак
је схватао да је време постајало све хладније. Најзад,
једнога јутра, пропелер се заустави а *Нарвал* преплави
атмосфера узбуђења. Осетио је Бак, као и други пси, да
предстоји нека промена. Франсоа им је ставио огрлице

око врата и повео их на палубу. Закорачивши на хладно тле Бакове шапе западоше у нешто бело, кашасто, налик на блато. Он поскочи натраг фркћући. А то бело је падало и одозго. Он се стресао, али још тога попада по њему. Радознало оњуши, онда лизну. Сече као ватра, а у следећем тренутку нестаје. Био је збуњен. Покушао је опет, и опет исто. Посматрачи су се грохотом смејали, он се стидео, није знао због чега. У ствари, био је то његов први сусрет са снегом.

ШАРЕНЕ СТРАНЕ

БЕЛЕШКА О АУТОРУ

Џек Лондон, један од најчитанијих америчких писаца почетком 20. века, рођен је 1876. у Сан Франциску као Џон Грифит. Био је самоук, велики пустолов, занесењак и авантуриста, немирног духа. Бавио се разним пословима, био је продавац новина, трговац, трагалац за златом по Аљасци, ратни дописник и др. Писао је кратке приче, есеје, новеле и романе, међу којима се истичу: *Зов дивљине*, *Бели очњак*, *Марин Иди*, *Морски вук*. Познате су његове збирке прича *Одисеја на јућ*, *Животна љубав*. Био је један од првих писаца који је стекао светску славу својим књижевним радом, а данас се сматра једним од најчитанијих и најбољих америчких писаца чија су дела преведена на многе светске језике и део су обавезне лектире.

Умро је у Калифорнији 1916. године.

Џек Лондон

ЗЛАТНА ГРОЗНИЦА

Златна грозница је појава наглог досељавања трагача за благом у подручја са новооткривеним лежиштима злата. Највеће златне грознице биле су у Сједињеним Америчким Државама, Аустралији, Канади и Јужној Африци у 19. веку.

Прва велика златна грозница у Северној Америци додорила се надомак Далонега у држави Џорџији, крајем двадесетих година 19. века.

По уобичајеном обрасцу, сва налазишта злата би временом била истрошена, па су организовани капитал и машине заменили појединачне копаче злата. Од многих кампова копача настала су трајна насеља са организованом управом и представницима реда и закона.

Једна од последњих највећих златних грозница у Северној Америци десила се дуж Клондајк реке на канадској територији 1896. године. Грозница је била у пуном замаху до 1898. године па је нови градић Досон никao како би примио све рударе. Иако ће постати главно место радње неких од најпознатијих романа Џека Лондона, Клондајк златна грозница је кратко трајала и окончала се 1899. године.

Енциклопедија Бришаника

КАНАДСКИ ЕСКИМСКИ ПАС

Ескимски пас о коме се говори у овом роману је-
сте врста ловачког запрежног пса који је вековима био
пратилац ескимског племена Инуита. Ескимски пас је
живео на канадском Арктику и сматра се веома старом
расом паса за коју неки верују да води порекло од вука.

Снажне је грађе и веома издржљив и по најсувренијим
временским условима, због чега се најчешће користио за
вучу санки, као и за лов на медведе. Раса је половином
прошлог века била пред изумирањем и вероватно би јој
се то и дододило да није било две ескимске хуманитарне
организације, које су се постарале да се раса обнови.
Данас постоји само 300 регистрованих примерака ове
расе у Канади, због чега се сматра веома скупим и рет-
ким љубимцем.

САДРЖАЈ

I Пут у дивљину.....	3
II Закон батине и зуба	15
III Праисконски нагон звери.....	25
IV Кome припада вођство.....	40
V Напори вуче и путовања.....	50
VI Из љубави према једном човеку	66
VII Одјекивање зова	80

УМЕСТО ПОГОВОРА

Питања за анализу и разумевање прочитаног	100
Припремамо се за малу матуру	102

ШАРЕНЕ СТРАНЕ

Белешка о аутору	107
Златна грозница	108
Канадски ескимски пас	109